

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 09.12.2015, sp. zn. 5 Tdo 1300/2015, ECLI:CZ:NS:2015:5.TDO.1300.2015.1

Číslo: 21/2016

Právní věta: Majetková dispozice spočívající v „zatížení věci, která je předmětem závazku“, jako jeden z alternativních způsobů nedovoleného nakládání dlužníka se svým majetkem podle § 222 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, brání nebo alespoň ztěžuje dlužníkovi povinnost splnit pohledávku věřitele. Předmětem (objektem) zatížení tedy vždy musí být takový majetek dlužníka, který je způsobilý k uspokojení pohledávky věřitele. Zároveň se vyžaduje, aby dlužník, který využije takového zajišťovacího prostředku, neměl jiný (další) majetek způsobilý k reálnému splnění dluhu poškozeného věřitele (srov. rozhodnutí č. 56/2003 Sb. rozh. tr.). Znak „zatíží věc, která je předmětem závazku“, tedy předpokládá jednání dlužníka, který svůj jediný majetek způsobilý k uspokojení pohledávky poškozeného věřitele zatíží ve prospěch třetí osoby. Vyvolá tím situaci, kdy poškozený věřitel nemůže uspokojit svou pohledávku vůči takovému dlužníku, neboť např. zástavní věřitel, v jehož prospěch dlužník využil zajišťovacího práva, má přednostní právo na poskytnutí plnění ze zástavy, resp. z jejího zpeněžení. Při nedostatku dalšího majetku dlužníka se pak poškozenému věřiteli nedostane plnění, které je předmětem závazku mezi dlužníkem a tímto věřitelem.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 09.10.2015

Spisová značka: 5 Tdo 1300/2015

Číslo rozhodnutí: 21

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Poškození věřitele

Předpisy: § 222 odst. 1 písm. c) tr. zákoník

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných RSDr. A. K. a V. K. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě- pobočka v Olomouci ze dne 19. 3. 2015, sp. zn. 2 To 50/2015, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Šumperku pod sp. zn. 3 T 232/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Šumperku ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. 3 T 232/2014, byli obvinění RSDr. A. K. a V. K. uznáni vinnými přečinem poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. c), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, jehož se dopustili ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku. Oběma byl

podle § 222 odst. 3 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání dvanácti měsíců, jehož výkon soud podmíněně odložil podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku na zkušební dobu v trvání dvou let.

2. Výše uvedeného trestného činu se obvinění dopustili tím, že dne 1. 10. 2010 smlouvou uzavřenou u notářky JUDr. J. V. v Š. záměrně zúžili společné jmění manželů, a to zejména ohledně nemovitého majetku, který nabyli kupní smlouvou ze dne 9. 9. 2002, a tento majetek se stal výlučným vlastnictvím obviněné V. K., která dne 7. 3. 2011 záměrně zaregistrovala u notářky JUDr. I. C. v B. smlouvu o zřízení zástavního práva k těmto nemovitostem pro pohledávku ve výši 3 000 000 Kč ve prospěch rodinného příbuzného M. D., a tuto zástavní smlouvu následně zaevidovala u Katastrálního úřadu pro Olomoucký kraj, přestože si oba obvinění museli být vědomi z průběhu probíhajícího civilního řízení žalobce (poškozeného) M. K. a žalovaného RSDr. A. K. u Krajského soudu v Ostravě a následně u Vrchního soudu v Olomouci, který dne 22. 2. 2011 vynesl rozsudek, jímž byl potvrzen rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 10. 2010, a kterým byla uznána pohledávka poškozeného M. K. ve výši 1 700 000 Kč, že proti rozsudku není žádný opravný prostředek přípustný a že tedy obviněný RSDr. A. K. bude povinen M. K. tuto částku uhradit, když v souladu s § 262a a násl. o. s. ř. mohly být předmětné nemovitosti předmětem výkonu rozhodnutí i přes provedené zúžení společného jmění manželů, a museli si být vědomi i toho, že zřízení zástavního práva bude mít nepříznivý důsledek pro uspokojení pohledávky poškozeného, neboť ve smyslu § 165 obč. zák., ve znění účinném k 24. 5. 2011 (ve výroku o vině rozhodnutí soudu prvního stupně bylo nesprávně uvedeno ustanovení § 151c obč. zák.), se přednostně uspokojí pohledávka zástavního věřitele, přičemž jiný adekvátní majetek obvinění nevlastnili, a způsobili tak poškozenému M. K. škodu ve výši nejméně 1 700 000 Kč.

3. Proti tomuto rozsudku podali oba obvinění odvolání, která Krajský soud v Ostravě- pobočka v Olomouci zamítl usnesením ze dne 19. 3. 2015, sp. zn. 2 To 50/2015, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodná.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Citované rozhodnutí soudu druhého stupně napadli oba obvinění dovoláním vypracovaným ve shodném znění prostřednictvím společného obhájce Mgr. P. H. Tento mimořádný opravný prostředek založili na dovolacích důvodech uvedených v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř.

5. Podle názoru obviněných nelze skutek popsáný ve výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně podřadit ustanovení § 222 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku. Podle této právní kvalifikace se trestného činu poškození věřitele dopustí ten, kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení svého věřitele tím, že zatíží věc, která je předmětem závazku, nebo ji pronajme. Avšak předmětné nemovitosti nebyly předmětem závazku mezi obviněným a poškozeným M. K. Soudy obou stupňů tak nesprávně aplikovaly právní normu, přičemž analogie v neprospěch obviněného je v trestním právu obecně nepřipustná.

6. Obvinění dále namítli, že soudy obou stupňů nerespektovaly usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. [5 Tdo 1011/2013](#). Existence pohledávky věřitele M. K. měla být posouzena jako předběžná otázka podle § 9 odst. 1 tr. ř., bez ohledu na existenci pravomocného rozhodnutí civilního soudu. Soudy obou stupňů však pouze mechanicky převzaly deklaratorní rozhodnutí vydané v občanskoprávním řízení, aniž by se zabývaly skutečností, zda závazek vůči poškozenému M. K. nadále trvá. Obvinění jsou přesvědčeni, že pohledávka poškozeného M. K. již zanikla, což podle jejich názoru dokazuje kvittance a dohoda mezi obviněným a poškozeným ze dne 4. 9. 2000.

7. Rovněž byla podle dovolatelů porušena zásada subsidiarity trestní represe, neboť poškozený M. K.

podal u Okresního soudu v Šumperku civilní žalobu, kterou se domáhá určení neexistence zástavního práva svědčícího ve prospěch M. D. a samotné pohledávky mezi obviněnými a M. D. Toto civilní řízení je zcela dostačující k ochraně práv poškozeného; na podporu svých tvrzení odkázali na nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2014, sp. zn. [III. ÚS 934/13](#), publikovaný pod č. 21 ve svazku 72, str. 253 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. Oba dovolatelé vyjádřili přesvědčení, že jednali v souladu s civilním právem, neboť obviněný RSDr. A. K. se ve smlouvě o půjčce uzavřené s M. D. zavázal zajistit tento závazek zřízením zástavního práva k nemovitostem. S odkazem na zásadu *pacta sunt servanda* tak nelze hovořit o škodlivosti právně aprobovaného jednání.

8. V závěru svých dovolání obvinění shrnuli, že soudy obou stupňů nesprávně právně posoudily skutek popsany ve výroku rozsudku soudu prvního stupně, nerespektovaly zásadu *nulla poena sine lege* a rovněž tak zásadu presumpce neviny. Dále nebyl prokázán úmysl obviněné V. K., neboť oba soudy pouze předpokládaly, že věděla o stavu probíhajícího civilního řízení. Soudy obou stupňů opomenuly zásadu subsidiarity trestní represe a předjímalý rozhodnutí soudu civilního, který se otázkou existence zástavního práva aktuálně zabývá. Na základě shora uvedených skutečností obvinění RSDr. A. K. a V. K. navrhli, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a zároveň tomuto soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

9. K dovolání bylo jako příloha připojeno vyjádření sepsané přímo obviněným RSDr. A. K., v němž podrobně popsal vývoj obchodních vztahů mezi ním a poškozeným M. K. Opakovaně zdůraznil tu skutečnost, že pohledávka M. K. již zanikla, o čemž svědčí soudům předložená kvittance.

10. Nejvyšší státní zástupce se k dovolání obviněných vyjádřil prostřednictvím státní zástupkyně činné u Nejvyššího státního zastupitelství JUDr. I. Z. N. (dále jen „státní zástupkyně“). Argumentace uplatněná dovolateli je podle jejího názoru podřaditelná zvoleným dovolacím důvodům, navíc jejich první námitku o nesprávně použité kvalifikaci popsaného skutku označila za důvodnou. Správně mělo být jednání obviněných právně kvalifikováno jako trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, neboť došlo ke zcizení části majetku, čímž bylo zmařeno uspokojení poškozeného M. K. Při vypořádání společného jmění manželů, z nichž jeden je dlužníkem třetí osoby, musí být zachována rovnováha mezi zájmy druhého manžela a právy věřitelů, která podle § 150 odst. 2 obč. zák. nesmí být dohodou manželů dotčena. Pokud je tato rovnováha podstatným způsobem narušena dohodou o vypořádání společného jmění manželů, která neodůvodňuje znevýhodnění toho z manželů, který je dlužníkem třetí osoby, jsou tím naplněny znaky trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Takovéto uzavření dohody o zúžení společného jmění manželů tak lze považovat za zcizení části majetku dlužníka, přičemž tato dohoda se dotkla věcí, které byly způsobilé k reálnému uspokojení věřitele. Následné zřízení zástavního práva k nemovitostem již pouze dokumentovalo záměr obviněných zabránit uspokojení pohledávky poškozeného M. K.

11. Státní zástupkyně souhlasila s obviněnými v tom, že otázku existence a obsahu závazkového vztahu mezi dlužníkem a věřitelem musí soud v trestním řízení posuzovat vždy samostatně jako předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 tr. ř., neboť jde o posouzení viny obviněného. To platí i v případě, že existence takového vztahu byla deklarována pravomocným rozhodnutím soudu v občanskoprávním řízení, které nemá konstitutivní povahu. Státní zástupkyně upozornila na to, že takovým rozhodnutím není soud v trestním řízení vázán, nemůže je však pominout. V posuzované trestní věci oba soudy v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 tr. ř. vysvětlily, proč vzaly v úvahu civilní rozhodnutí, přičemž v průběhu dokazování nevyšly najevo žádné skutečnosti způsobilé zpochybnit vznik a trvání závazku obviněného RSDr. A. K. vůči M. K.

12. Na závěr státní zástupkyně uvedla, že námitka dovolatelů týkající se porušení zásady subsidiarity trestní represe je nedůvodná. Obvinění se posuzovaného trestného činu dopustili jednáním, které z hlediska své povahy, závažnosti a způsobu provedení překročilo rámeček civilněprávních vztahů a

nabylo jasných rysů kriminálního činu. Proto je vyloučeno akceptovat jejich úvahu, že věc měla být řešena výhradně prostředky civilního práva. Z časových souvislostí je zřejmé, že obvinění jednali cíleně a systematicky. Do práv poškozeného bylo zasaženo zcela zásadním způsobem, kdy jednáním obviněných mu bylo znemožněno domoci se svého nároku, který mu byl přiznán v občanskoprávním řízení. V důsledku zřízení zástavního práva se stal dluh obviněného prakticky nedobytným, neboť hodnota majetku nepřesahuje výši údajného dluhu vůči M. D.

13. I přes tu skutečnost, že právní kvalifikace trestného jednání obviněných neodpovídá zcela zákonu, státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství navrhla, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných podle § 265i odst. 1 písm. f) tr. ř., a to proto, že projednání dovolání by nemohlo zásadně ovlivnit jejich postavení, a otázka, která by měla být z podnětu dovolání řešena, není po právní stránce zásadního významu.

III.

Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve zjistil, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání.

15. Obviněnými uplatněný dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. předpokládá vadu v právním posouzení skutku a může být naplněn zejména tehdy, pokud skutek, jímž byli obvinění uznáni vinnými, naplňuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, eventuálně nenaplňuje znaky žádného trestného činu. Jiné nesprávné hmotněprávní posouzení lze pak dovodit tehdy, jestliže určitá skutková okolnost byla soudy posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo. V úvodu je možné říci, že námitky uplatněné obviněnými v rámci dovolání sice bezpochyby spadají pod deklarovaný dovolací důvod, jsou to však výhrady zjevně neopodstatněné. Naproti tomu vyjádření obviněného RSDr. A. K., které bylo k dovolání připojeno jako příloha, směřuje svým obsahem výlučně do oblasti skutkových zjištění. Proto ani pokud by se formálně jednalo o součást mimořádného opravného prostředku podaného prostřednictvím obhájce, jak vyžaduje ustanovení § 265d odst. 2 tr. ř., nemohly obviněným uplatněné výhrady vést k přezkumu napadeného rozhodnutí.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Je nutno upozornit na skutečnost, že oba obvinění v mimořádném opravném prostředku pouze zopakovali argumenty, které uplatnili již v rámci své dosavadní obhajoby a které tvořily součást jejich odvolání. Soudy obou stupňů se těmito výhradami důsledně zabývaly, odvolací soud v odůvodnění napadeného usnesení přílehlavě poukázal na ty skutkové okolnosti, které vyplynuly z výsledků provedení dokazování a které se tak důvodně staly podkladem správného zjištění soudu prvního stupně. Stejně tak dostatečně srozumitelným způsobem doplnil odvolací soud argumentaci použitím zákonných ustanovení soudem prvního stupně a ztotožnil se (správně) s právním posouzením skutku jako přečinu podle § 222 odst. 1 písm. c), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku (srov. zejména strana 8 napadeného usnesení). V dovolání pak obvinění nepředložili žádná nová tvrzení či jiné verze obhajoby, než jaké byly předmětem řízení o jejich řádném opravném prostředku, a s nimiž se soud druhého stupně náležitě vypořádal. Takové dovolání Nejvyšší soud zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), uveřejněné pod č. T 408 v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, svazek 17, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha).

17. Podstatou trestného činu poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku je poškozovací jednání směřující sice vůči majetku dlužníka, ale v konečném důsledku poškozující majetek věřitelů, jímž se

nedostane odpovídajícího plnění z majetku dlužníka. Objektivní stránka tohoto činu zahrnuje dvě formy jednání, které jsou spolu s dalšími znaky samostatnými skutkovými podstatami: poškození vlastního věřitele (§ 222 odst. 1 tr. zákoníku) a poškození cizího věřitele (§ 222 odst. 2 tr. zákoníku). Pachatel (dlužník) zcela zmaří uspokojení svého věřitele tím, že jednáním vůči svému majetku některou z forem podle § 222 odst. 1 způsobí stav, v jehož důsledku věřitel nemůže ani částečně dosáhnout uspokojení své pohledávky. Uspokojení je částečně zmařeno, jestliže dlužník takovým jednáním jen omezí tuto možnost a věřitel v důsledku toho nedosáhne úplného uspokojení své pohledávky, kterého by jinak dosáhl, kdyby zde nebylo mařícího jednání pachatele. Trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku je dokonán, tedy uspokojení pohledávky věřitele je alespoň částečně zmařeno, jestliže pachatel (dlužník) v důsledku majetkových dispozic či jiných jednání uvedených v § 222 odst. 1 tr. zákoníku již není schopen poskytnout věřiteli plnění v celém rozsahu v souladu s obsahem závazkového právního vztahu a dlužník již nemá vliv ani na to, aby byl jeho závazek vůči věřiteli splněn jinak než z dlužníkovy majetku (ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1994 až 1997).

18. V tomto případě se Nejvyšší soud nad rámec dovolacího přezkumu, který neshledal odůvodněným, v souladu s ustanovením § 265i odst. 2 tr. ř. stručně vyjádří ke dvěma hlavním výhradám, o něž obvinění opřeli svá dovolání. První z nich: které z popsaných jednání obviněných je relevantní ve vztahu ke spáchání trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku. Jinak řečeno, která majetková dispozice s předmětnou nemovitostí byla skutečně způsobilá zmařit, byť i jen částečně, uspokojení pohledávky věřitele M. K. Nabízí se dvě možnosti, a to že k poškození tohoto věřitele došlo již samotným zúžením společného jmění manželů (viz argumentace státní zástupkyně uvedená výše), anebo že s ohledem na ustanovení § 262a o. s. ř. obvinění zmařili uspokojení pohledávky věřitele M. K. až zřízením zástavního práva k pohledávce M. D. (k tomuto druhému výkladu se přiklonily soudy obou stupňů). Druhou otázkou, jež přímo souvisí s vyřešením otázky první, je určení, pod které konkrétní zákonné ustanovení je možno jednání obviněných podřadit [taxativní výčet jednotlivých způsobů poškozování vlastního věřitele je uveden v ustanovení § 222 odst. 1 pod písmeny a) až g) tr. zákoníku].

19. V ustanovení § 262a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném k 30. 3. 2011, bylo stanoveno, že výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze nařídit také tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů. Za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považoval také majetek, který netvořil součást společného jmění manželů jen proto, že byl smlouvou zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství. Podle odst. 2 citovaného ustanovení se při výkonu rozhodnutí nepřihlíželo ke smlouvě, kterou byl zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů o majetek, který patřil do společného jmění v době vzniku vymáhané pohledávky. Věřitel vymahatelné pohledávky, jež vznikla před uzavřením dohody o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, měl právo ji vymoci i z majetku patřícího (původně) do společného jmění a vypořádaného dohodou tak, že jeho výlučným vlastníkem se stal manžel dlužníka (srov. též např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. [20 Cdo 2085/2006](#)).

20. S ohledem na znění právní úpravy účinné v době, kdy oba obvinění činili majetkové dispozice s předmětnou nemovitostí, nebylo samotné jednání spočívající v zúžení společného jmění manželů K. a převzetí rodinného domu a pozemků označených ve výroku o vině způsobilé zmařit, byť i jen částečně, uspokojení pohledávky věřitele, jak správně uvedl soud prvního stupně v tzv. skutkové větě svého rozsudku. Přestože se sporné nemovitosti staly výlučným vlastnictvím obviněné V. K., mohly být i přesto postižitelné výkonem rozhodnutí, neboť v době vzniku závazku vůči poškozenému M. K. patřily do společného jmění manželů K. Zpeněžením tohoto nemovitého majetku proto nebylo

vyloučeno uspokojení pohledávky poškozeného. Při splnění dalších zákonných podmínek by z hlediska trestní odpovědnosti obviněných za tuto část jednání mohlo přicházet v úvahu jeho posouzení jako pokusu trestného činu poškození věřitele, neboť ke vzniku škodlivého následku spočívajícího v zabránění uspokojení pohledávky poškozeného by s ohledem na jeho možnost domáhat se svého nároku ve vykonávacím řízení (lze očekávat, že podle tehdy platné právní úpravy úspěšně) nemuselo dojít. O takovou situaci však v posuzovaném případě nejde, neboť uzavřením smlouvy o zúžení společného jmění, jak je popsána ve výroku o vině odsuzujícího rozsudku, neskončily dispozice s předmětnými nemovitostmi.

21. Pouze pro upřesnění považuje Nejvyšší soud za vhodné zmínit novelu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, provedenou zákonem č. 139/2015 Sb. s účinností od 1. 7. 2015. Podle § 42 odst.1 tohoto zákona je exekutor povinen zjistit, zda je v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu vedeném podle notářského řádu evidována smlouva o manželském majetkovém režimu nebo rozhodnutí soudu o zrušení společného jmění manželů, jeho obnovení nebo zúžení jeho stávajícího rozsahu, anebo dohoda nebo rozhodnutí soudu o změně smlouveného režimu nebo režimu založeného rozhodnutím soudu. Jde-li o vydobytí dluhu ze závazku vzniklého po jejím zápisu do Seznamu listin, nebo vzniklého před jejím zápisem za souhlasu oprávněného, je exekutor povinen vycházet z obsahu takové listiny. Tato nová právní úprava exekuce vedené na majetek patřící do společného jmění manželů se tak odvrací od poměrně širokého vymezení možností věřitele uspokojit svou pohledávku, která mu vznikla i jen vůči jednomu z manželů, a to dokonce před uzavřením manželství z majetku, který je součástí společného jmění manželů. Je možné pouze podotknout, že s ohledem na dobu, kdy závazek obviněného vůči poškozenému v daném případě vznikl, neměla by ani citovaná změna exekučního řízení na možnost uspokojení pohledávky M. K. zpeněžením předmětných nemovitostí vliv.

22. Teprve až zřízení zástavního práva na nemovitostech ve prospěch pohledávky M. D. zapříčinilo stav, kdy obvinění nebyli schopni uspokojit pohledávku poškozeného M. K., a to z následujících důvodů. Podle ustanovení § 165 odst. 2 zákona č. 40/1963 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 24. 5. 2011 (soud prvního stupně ve výroku o vině nesprávně označil ustanovení § 151c tohoto zákona, které však bylo účinné pouze do 31. 12. 2000, tedy v době spáchání trestného činu bylo již zrušeno), vznikne-li na zástavě více zástavních práv, uspokojují se zajištěné pohledávky postupně v pořadí určeném podle doby vzniku zástavních práv. Tedy věřitel té pohledávky, v jejíž prospěch bylo zástavní právo zřízeno, měl přednostní právo na uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy. V tomto případě to byl právě M. D. a jeho pohledávka ve výši 3 000 000 Kč, k jejímuž zajištění byla zástava zřízena dne 7. 3. 2011. Hodnota nemovitostí tvořících předmět zástavy činila podle znaleckého posudku opatřeného v trestním řízení 2 401 700 Kč. Vzhledem k tomu, že obvinění nevlastnili žádný jiný majetek způsobilý k uspokojení pohledávky poškozeného M. K., která byla vyšší než tento majetek, zbavili jej možnosti alespoň částečného uspokojení, jehož by dosáhl M. D. jako zástavní věřitel. Proto nikoli zúžením společného jmění manželů, kdy by poškozený M. K. vzhledem k ustanovení § 262a o. s. ř. mohl stále dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku obviněných, ale až zřízením zástavního práva na nemovitostech v nižší hodnotě (2 401 700 Kč), než jaká byla výše pohledávky zajištěné tímto zástavním právem (3 000 000 Kč), došlo k dokonání trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. c), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku.

23. Naprosto správné stanovisko zaujaly soudy obou stupňů též k právnímu posouzení předmětného jednání ve vztahu k alternativám způsobů poškození věřitele, jak jsou obsaženy v odstavci prvním ustanovení § 222 tr. zákoníku. Jak již bylo naznačeno, obvinění vyslovili nesouhlas s podřazením zjištěného skutku pod možnost uvedenou pod písmenem c). Jedná se o takové nakládání s majetkem dlužníka použitelným k uspokojení pohledávky věřitele, jímž dlužník (pachatel) zatíží věc, která je předmětem závazku, nebo ji pronajme, v konkrétní věci se jedná o zatížení nemovitostí zástavním právem. Dovolatelé shodně jako v odvolání namítali, že nemovitý majetek, o jehož dispozice v dané

věci jde, nebyl předmětem závazku mezi obviněným RSDr. A. K. a poškozeným M. K. Ačkoli se soud druhého stupně přiléhavě a poměrně podrobně zabýval naprosto shodnou námitkou na straně 8 napadeného usnesení, setrvali oba dovolatelé na své výhradě, aniž by však jakkoli reagovali na právní názor vyslovený Krajským soudem v Ostravě – pobočkou v Olomouci. Nejvyšší soud proto může jen doplnit zcela správné úvahy, jimiž byl tento soud veden při výkladu ustanovení § 222 tr. zákoníku, resp. jednoho z alternativně vymezených způsobů směřujících vůči majetku obviněných, který by mohl být použitelný k uspokojení pohledávky poškozeného, pokud by nedošlo k protiprávnímu jednání popsanému ve výroku o vině odsuzujícího rozsudku. Nejprve je třeba zdůraznit, že ustanovení § 222 tr. zákoníku patří mezi tzv. úpadkové delikty (dále též § 223, 224, 225 a 226 tr. zákoníku), jejichž objektem je mj. ochrana majetkových práv věřitelů. Jak již bylo rovněž uvedeno, trestný čin poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku postihuje pachatele, který jedním z alternativních způsobů poškodí vlastní nebo cizí majetek (§ 222 odst. 1 nebo odst. 2 tr. zákoníku), jenž je způsobilý k uspokojení pohledávky vlastního věřitele nebo věřitele jiné osoby. Tím dochází k poškození majetku samotného věřitele, jehož součástí se stala ta konkrétní pohledávka, a věřiteli se v důsledku protiprávního jednání dlužníka nedostane plnění odpovídajícího pohledávce vůči takovému dlužníkovi.

24. V tomto kontextu je tedy nutné přistoupit také k výkladu „sporného“ znění alternativy poškozovacího jednání spočívajícího v „zatížení věci, která je předmětem závazku“. Nelze totiž tento pojem chápat možná na první pohled se nabízejícím způsobem, jak učinili dovolatelé, tj. že „předmětem závazku musí být ta věc z majetku dlužníka, s níž je nakládáno, resp. dojde k jejímu zatížení“. Předmětem závazku je totiž povinnost dlužníka plnit dluh svému věřiteli a jemu odpovídá právo věřitele na plnění, tj. pohledávka. Plnění jako předmět závazku musí být majetkové povahy (srov. § 1721 a 1722 zákona č. 89/2012, občanského zákoníku). Existence závazkového právního vztahu tvoří zásadní předpoklad trestní odpovědnosti pachatele, který způsobem v § 222 tr. zákoníku stanoveným, nakládá s majetkem, ať svým či jiného, tak, že z něho věřitel nemůže uspokojit svou pohledávku. To znamená, že protiprávní jednání směřuje vůči samotné pohledávce, již současně odpovídá závazek pachatele poskytnout věřiteli plnění. Předmětem závazku (splnění dluhu) může být mj. věc z majetku dlužníka použitelná ke splnění dluhu, ať již k částečnému či v celém rozsahu existující pohledávky věřitele. Pokud pachatel zatížením takové věci ve prospěch třetí osoby zabrání věřiteli v uspokojení jeho pohledávky, neboť ten nezíská věcí, resp. jejím zpeněžením, zpět to, co mu na základě závazkového právního vztahu s dlužníkem náleží, pak jedná způsobem přepokládaným v ustanovení § 222 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku. Je nutné mít na zřeteli mj. též skutečnost, že pohledávka věřitele (věc) tvoří součást jeho majetku, je objektem jeho vlastnictví. To znamená, že stejně je nutné nahlížet na odpovídající závazek dlužníka, který na druhé straně tvoří pasivní součást jeho jmění.

25. Obvinění dovozovali nesprávné hmotněprávní posouzení skutku mj. právě ze zákonné formulace této alternativy, která obsahuje pojem „věc“, a vůči níž směřuje zatížení, v důsledku čehož se taková věc stane neupotřebitelnou pro uspokojení věřitele. Nová právní úprava občanského práva hmotného provedená zákonem č. 89/2012, občanský zákoník, výslovně definuje (na rozdíl od předešlého zákona) věc v právním smyslu jako vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí (viz § 489 o. z.). Mezi věci z pohledu práva je tudíž nutné zařadit nejen hmotné předměty, nýbrž i takové, které nemají hmotnou podstatu, např. pohledávku, obchodní tajemství apod. (srov. ŠVESTKA, Jiří, STUNA, Stanislav. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku. Právní rozhledy, 2011, č. 10, s. 371).

26. Jednání obviněných spočívající ve zřízení zástavního práva ve prospěch M. D., jehož pohledávky označily soudy za fiktivní, a to na nemovitostech, které mohly sloužit k reálnému uspokojení pohledávky poškozeného M. K., se záměrem zmařit či zabránit splnění nároku vzniklého se závazkového právního vztahu s tímto věřitelem, soudy důvodně posoudily podle § 222 odst. 1 písm. c)

tr. zákoníku. Tím vyvolali situaci, že M. D. jako zástavní věřitel se mohl přednostně uspokojit z nemovitosti, resp. z jejího zpeněžení, zajištěné v jeho prospěch. Vzhledem k tomu, že hodnota nemovitosti nedosahovala výše „údajného“ nároku M. D., tak obvinění zbavili poškozeného M. K. (jako nezajištěného věřitele) možnosti reálně uspokojit jeho pohledávku. Zatížení věci spadající do majetku dlužníka, které má za důsledek, že taková věc přestane být pro věřitele použitelná (způsobilá) ke splnění jeho pohledávky, a to za situace, kdy dlužník nemá jiný majetek, představuje jednu z majetkových dispozic pachatele- dlužníka, k jejichž postihu je určeno ustanovení § 222 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku.

27. Další námitka obviněných, že existenci závazkového vztahu mezi RSDr. A. K. a poškozeným M. K. soudy obou stupňů neposoudily jako předběžnou otázku, je výhradou zcela nedůvodnou. Stejnou námitku uplatnili oba dovolatelé již v rámci svého řádného opravného prostředku a odvolací soud se k ní vyjádřil na straně 7 svého rozhodnutí v tom smyslu, že je pravdou, že otázku existence a obsahu právního vztahu musí soud v trestním řízení posuzovat samostatně jako předběžnou otázku; to platí i v případě již existujícího pravomocného rozhodnutí soudu v občanskoprávním řízení, které nemá konstitutivní povahu. Obvinění však opomněli tu skutečnost, že občanskoprávním rozhodnutím sice soud není vázán, avšak nemůže jej pominout, provede je jako důkaz a zhodnotí v souladu s § 2 odst. 6 tr. ř. a ve svém rozhodnutí se s jeho argumenty vypořádá. Odvolací soud správně uzavřel, že soud prvního stupně uvedený požadavek splnil, když se zejména na straně 6 až 7 rozsudku zabýval jak časovou posloupností, tak obsahem jednotlivých rozhodnutí v občanskoprávním sporu. K tomu Nejvyšší soud pouze dodává, že soudy obou stupňů postupovaly v souladu s ustálenou judikaturou věnující se otázce posouzení existence závazkového právního vztahu mezi dlužníkem- pachatelem tohoto trestného činu- a jeho věřitelem- poškozeným jeho jednáním, která je použitelná i za účinnosti nové právní úpravy účinné od 1. 1. 2010, neboť oproti původnímu trestnému činu poškozování věřitele podle § 256 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, se v základních podmínkách trestnosti zásadně nic nezměnilo ani u trestného činu poškozování věřitele podle § 222 tr. zákoníku (srov. např. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. 10. 2007, sp. zn. [10 To 286/2007](#), uveřejněné pod číslem 17/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu). V posuzovaném případě nebyly prokázány žádné skutečnosti, které by existenci závazkového právního vztahu mezi obviněným RSDr. A. K. a poškozeným M. K. v době předcházející majetkovým dispozicím obviněných zpochybňovaly. Postupu soudů obou stupňů při hodnocení otázky existence závazku tudíž nelze nic vytknout.

28. Dostatečným a naprosto přesvědčivým způsobem se soud druhého stupně vypořádal s další opakovanou námitkou obviněných týkající se porušení zásady subsidiarity trestní represe. Jak poznamenal odvolací soud na straně 7 až 8 svého rozhodnutí, poškozený M. K. uplatňoval svůj nárok přednostně v řízení občanskoprávním, ve kterém byl zcela úspěšný (viz rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 10. 2010, sp. zn. 28 Cm 35/2004). Nicméně jednáním obviněných popsaným ve výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně mu bylo znemožněno fakticky se domoci svého nároku v důsledku zřízení zástavního práva na jediném majetku dlužníka. Pohledávka poškozeného se pro něho stala prakticky nedobytnou, neboť hodnota předmětných nemovitostí nepřesáhla výši „údajné“ pohledávky zástavního věřitele- M. D. Nejvyšší soud se proto ztotožňuje s názorem soudů nižších stupňů, že projednávaná trestní věc se nijak nevymyká tzv. běžným případům poškozovacího jednání dlužníků, na něž dopadá ustanovení § 222 tr. zákoníku, aby ji nebylo nutné postihnout prostředky trestního práva včetně odpovídající trestní sankce. Pokud v probíhajícím občanskoprávním sporu o platnost zástavy bude M. K. úspěšný, dosáhne tím fakticky nápravy škodlivého stavu, který obvinění svým protiprávním jednáním způsobili a které naplnilo všechny znaky skutkové podstaty trestného činu poškozování věřitele podle § 222 odst. 1 písm. c), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. K výkladu zásady subsidiarity trestní represe je v podrobnostech možné odkázat na stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. [Tpjn 301/2012](#) publikované pod č. 26/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu.

29. K námitce dovolatelů, že obviněný RSDr. A. K. se ve smlouvě o půjčce s M. D. zavázal svůj závazek zajistit zřízením zástavního práva na nemovitostech, Nejvyšší soud pro upřesnění dodává, že ve zmiňované smlouvě o půjčce ze dne 14. 4. 2000, která byla uzavřena mezi oběma obviněnými a M. D. (v trestním spisu na č. l. 202), je uvedeno, že k zajištění dluhu ve prospěch věřitele navrhuje dlužník (tj. obvinění) provést zástavu jeho nemovitostí. Podle této smlouvy však věřitel na sepsání zástavní smlouvy netrvá; na vyzvání věřitele se proto dlužník zavazuje svůj nemovitý majetek dodatečně zástavní smlouvou ve prospěch věřitele zastavit. Taktéž v druhém uznání dluhu ze dne 23. 5. 2008 (č. l. 271 trestního spisu), které podepsal již pouze obviněný RSDr. A. K., je poznámka, že na výzvu věřitele M. D. bude k zajištění dluhu sepsána zástavní smlouva na veškerý nemovitý majetek. Avšak z výpovědi M. D. (rozsudek soudu prvního stupně na straně 5) vyplývá, že zajištění jeho pohledávky zástavním právem mu navrhla obviněná V. K. Nadto sám obviněný RSDr. A. K. ve své výpovědi (rozsudek soudu prvního stupně na straně 4) uvedl, že zástavní smlouva vznikla v roce 2010 nebo 2011; M. D. však „po něm nic takového nechtěl“. Nedošlo tedy k žádné „výzvě k zajištění pohledávky“ ze strany M. D., obvinění proto neměli povinnost zajistit pohledávku M. D. zřízením zástavního práva na nemovitostech, a učinili tak výlučně z vlastní iniciativy. Tato skutečnost vyvrací námitku dovolatelů, že zřízením zástavní smlouvy ve prospěch pohledávky M. D. pouze plnili povinnost, která jim vyplývala z uzavřené smlouvy o půjčce, a nešlo tak z jejich strany o záměrně poškozující jednání vůči M. K. Nadto k poznámce obviněných, že respektovali zásadu *pacta sunt servanda* a že jednali zcela v souladu s civilním právem, Nejvyšší soud podotýká, že způsoby, jimiž se pachatel jako dlužník zbavuje majetku nebo ho zatěžuje na úkor uspokojení pohledávky věřitele, nemusejí být samy o sobě ani trestnými činy. Trestně postižitelnými se stávají vzhledem k nepříznivým důsledkům, které mají pro uspokojení pohledávek jejich věřitelů (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2008, sp. zn. [5 Tdo 1577/2008](#), publikované pod č. T 1158 v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešit 52, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha).

30. Odvolací soud se podle názoru Nejvyššího soudu také zcela dostatečným a přesvědčivým způsobem vypořádal se subjektivní stránkou skutkové podstaty daného trestného činu, a to u obou obviněných. To platí i ohledně hodnocení skutečnosti, že obviněná V. K. byla dostatečně věcně informována o stavu probíhajícího civilního řízení, které před zatížením nemovitostí dospělo do stadia těsně před vyhlášením rozhodnutí o žalobě. Soud druhého stupně se k tomu vyjádřil na straně 8 až 9 napadeného usnesení, v podrobnostech proto Nejvyšší soud odkazuje na uvedené argumenty. V rámci opětovně namítané výhrady dovolatelů, že nebyl prokázán jejich úmysl poškodit věřitele, kdy příčinou zúžení společného jmění manželů byl zhoršující se zdravotní stav RSDr. A. K., Nejvyšší soud upozorňuje na tu skutečnost, že vzhledem k tomu, že jako trestněprávně relevantní jednání způsobilé poškodit věřitele nebylo posouzeno samotné zúžení společného jmění manželů K., ale až zřízení zástavního práva na předmětných nemovitostech představujících jediný majetek způsobilý k uspokojení poškozeného věřitele, je taková námitka zcela bezpředmětná. Navíc pokud zúžením společného jmění manželů dovolatelé sledovali pouze finanční zajištění obviněné V. K. pro případ manželova úmrtí, je zcela nelogické, aby tento majetek následně sama dobrovolně zatížila zástavním právem ve prospěch M. D., jehož tvrzená pohledávka byla navíc vyšší než odhadovaná cena nemovitostí. O to více se jeví úvahy soudů obou stupňů zpochybňující nárok tohoto věřitele jako logické a odpovídající skutečnému stavu věci.

31. Námitka obviněného, že orgány činné v trestním řízení nevyslechly v přípravném řízení jím navrženého svědka, směřuje do oblasti dokazování a není tak námitkou spadající pod deklarovaný dovolací důvod. K tomu již nad rámec své přezkumné povinnosti Nejvyšší soud dodává, že skutečnost, která měla být navrhovaným důkazem prokázána (tedy že došlo v letech 1989 až 1990 k finanční transakci mezi M. D. a sovětským generálem) je zcela bez významu ve vztahu ke spáchanému trestnému činu. Nehraje zde totiž zásadní roli, co se dělo s finančními prostředky před tím, než je M. D. údajně půjčil obviněnému RSDr. A. K.

32. Druhý z dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., na něž obvinění odkázali, zákon definuje ve dvou alternativách. Podle první z nich je tento dovolací důvod dán tehdy, pokud bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí. Jde o procesní dovolací důvod, který má zabránit porušení práva na přístup strany k druhé soudní instanci, a to zejména ve formě odmítnutí nebo zamítnutí opravného prostředku bez věcného přezkoumání napadeného rozhodnutí. Druhá pak dopadá na situace, kdy již v řízení předcházejícím napadenému rozhodnutí byl dán některý z dovolacích důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. a) až k). Dovolatelé nespécifikovali, která z těchto alternativ měla být v posuzované věci naplněna, avšak vzhledem k tomu, že odvolací soud konal veřejné zasedání o podaných odvoláních obviněných, nepřichází v úvahu jeho první alternativa. Nejvyšší soud na podkladě podaných dovolání a obsahu trestního spisu neshledal ani naplnění namítaného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., nebylo proto možné úspěšně využít ani druhé ze zákonných alternativ důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

33. Dovolání obviněných tedy neobsahovala žádnou výhradu, která by mohla vést ke kasaci napadeného usnesení Krajského soudu v Ostravě- pobočky v Olomouci ani jeho předcházejícího řízení pro vadu spočívající v nesprávném právním posouzení skutku, za který byli odsouzeni, či v jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Nedošlo tak k naplnění důvodů dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. Nejvyšší soud na podkladě trestního spisu odmítl dovolání obviněných RSDr. A. K. a V. K. jako zjevně neopodstatněná podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., aniž by přezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí nebo správnost řízení mu předcházejícího.